

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΕΥΘ. ΚΑΙ ΕΛΕΝΑΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΚΑΙ ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ

ΤΟΥ Κ. Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ

Ο επισκεπτόμενος σήμερα την Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων θά ἴδῃ ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἀποκτήματά της, τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ συμπολίτου μας Ἐλευθερίου Κ. Βενιζέλου καὶ τῆς συζύγου Ἐλενας. Πῶς ὅμως περιῆλθεν αὐτὴ εἰς τὸν Δῆμον; Ἐχει μικρὰν τινα ἱστορίαν μετὰ τὴν ὁποίαν εἴμεθα συνδεδεμένοι ὁ ἀείμν. Δήμαρχος τῆς πόλεως Νικόλαος Ἴω. Σκουλάς, ὁ ὕποφαινόμενος καὶ οἱ Ἑλληνοεβραῖοι συμπολίται μας τοῦ 1941, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν ζῆ κανεὶς ἄλλος. Γράφω προχειρῶς, διότι τὰ στοιχεῖα δὲν τὰ ἔχω εἰς τὰ Χανιά, ὅσον με βοηθεῖ ἡ μνήμη.

Δὲν γνωρίζω πῶς τότε καὶ διατί ὁ Βενιζέλος ἀπέστειλεν εἰς τὰ Χανιά τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὰ γαλλικὰ λογοτεχνικὰ βιβλία τῆς Ἐλενας. Πρέπει νὰ ᾔσαν περὶ τὰ 100 κιβώτια καινωργῆ καὶ στερεά, ἐτοποθετήθησαν δὲ εἰς αὐτὰ τὰ ἀτάκτως, ὡς ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ εἰς ἕκαστον εὐρεθέντα ἀνορθόγραφα σημειώματα τῶν ἐργατῶν. Τὰ κιβώτια αὐτὰ ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν Χαλέπην εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἐθνάρχου κλειστά, ὅταν ἤρχισεν ὁ πόλεμος. Ἐγὼ δὲν εἶχα ἰδεάν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν κατάληψιν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τῆς Χαλέπας ἐγκατεστάθησαν Γερμανοὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βενιζέλου καὶ τὸ παρακείμενον κτήριο, ἰδιοκτησίας Κυριάκου Θεμ. Μισοτάκη, τὸ σπῆτι τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιοῦν ὁ πρίγκιψ Γεώργιος (1898-1906) ὡς ἀνακτορον. Εἰς τὴν κρεββατοκάμαραν τοῦ Βενιζέλου ἐκοιμήτο Γερμανὸς στρατηγός, ἀδεία τοῦ ὁποῖου ἤρχισαν νὰ ἀδείαζουν τὰ κιβώτια καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν (μετὰ τίνων βιβλίων) ὡς καύσιμον ὕλην. Μερικὰ βιβλία ἐπωλήθησαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν ἀγοράν. Ὁ στρατηγὸς ἐδιέλεξε ὅλα τὰ βιβλία τὰ σχετικὰ μετὰ τὸν Ἀ' Παγκόσμιον πόλεμον (Ξενόγλωσσα) καὶ τὰ ἀράδιασε ἐπάνω εἰς τὰ μάρμαρα κτιστῆς θερμάστρας, διὰ νὰ διαβάξῃ εἰς ὦραν ἀναπαύσεως. Οἱ στρατιῶται ἐσταβλίζοντο εἰς τὸ σπῆτι Μισοτάκη καὶ ἔκαιαν καὶ κιβώτια καὶ βιβλία. Αὐτὸ δὲν διέφυγε τοὺς πληροφοριδῶτας τοῦ Δημάρχου Ν. Σκουλά. Ἐγὼ

δὲν εἶχα καμμιά δουλειά εἰς τὴν Χαλέπην καὶ ἠαχολούμην νὰ καταστήσω κατοικήσιμον τὸ Παλιὸν Τελωνεῖον, ὅπου τότε ἐστεγάζετο τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης τὸ ὁποῖον διηρῆθη. Μὲ εἶχεν ἀπελήσει ὁ «γεν. γραμματεὺς τῆς Γεν. Διοικήσεως Κρήτης» Δασκαλάκης (τέως λογιστῆς τῆς Σταφιδικῆς, διωρισμένος ἀπὸ τὸν κατακτητὴν), ὅτι ἂν δὲν κλείσω τὸ Ἀρχεῖον, βάλω τζάμια, ἐπισκευάσω τὴν στέγην κ.λπ. ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας θὰ μ' ἐκρεμούσεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Πιστώσεως μου ἔδωσεν. Ἦσαν ἕνα Κισαμίτην ἐργάτην διὰ τὴν στέγην καὶ ἕνα Ἑβραῖον τζαμπίζην διὰ τὰ παράθυρα καὶ ἐκκείσασα τὴν εἰσοδὸν καὶ δύο δωμάτια.

Τὸν Σκουλὸν ἔβαλα τακτικὰ καὶ ἤερα ποῖον ρόλον ἔπαιζε. Μὲ φωνάζει λοιπὸν καὶ μοῦ λέει τὰ τῆς βιβλιοθήκης Βενιζέλου, καὶ ὅτι καταθῆσασα καὶ ἐξέδωκε (τὸ θηρίον!) διαταγὴν τῆς Γερμανικῆς ἀρχῆς κατοχῆς νὰ παραδοθῇ αὐτὴ εἰς τὸ Ἱστορ. Ἀρχεῖον Κρήτης πρὸς φύλαξιν.

Εἰς τὸ Ἀρχεῖον εἴμεθα τὸ τε τρεῖς, ὁ διευθυντής, ὁ ἀειμνήστας Χαράλ. Κατσιδάκης καὶ (ἔκτακτος) ὁ φιλόλογος Σάλων Π. Βογιατζάκης. Ἀλλὰ τῶρα ἐχρηιάζοντο χέρι καὶ κάρρα. Μοῦ ἐποσηθέσασα λοιπὸν ὁ ἀείμν. Σκουλάς τὰ κάρρα τῆς Δημαρχίας σურάμενα ἀπὸ πειναλέα ἄλογα, λῶγῃ τῶν συνθηκῶν, καὶ περὶ τοὺς 15 ἐργάτας ὅλοι αὐτοὶ μ' ἐγνώριζαν διότι δις τῆς ἡμέρας τουλάχιστον, ἐρχόμενος ἐκ Νέας Χώρας καὶ μεταβαίνων εἰς τὸ ἀρχεῖον, ἀπερνοῦσα ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Ὁβραϊκῇ, ᾔσαν δὲ ἄλλοι πεινασμένοι Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν νὰ γί-

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΟΡΕΙΝΑΚΗ - ΒΡΟΧΑΡΗ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ - ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ Χ

Παρθενίου Κελαϊδῆ - Ἴωνίας

(ἔναντι ἐξόδου λεωφορείων ΚΤΕΛ)

1ος ὄροφος

ΔΕΧΕΤΑΙ: Πρωί 9 - 1 καθημερινῶς

Απόγευμα: 7 — 9 καθημερινῶς πλην απογεύματος Τετάρτης καὶ Σαββάτου

ΤΗΛ.: 20.207 - 58.463

AIR — CONDITIONED

Συνέχεια εἰς τὴν 6η σελ.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Συνέχεια εκ τής 1ης σελ.

νουν χαμάληδες διά νά σηκώσωμεν τά βιβλία του Βενιζέλου! Τούς συνέστησα νά προσέχουν, τούς έμμεσα εις τό σπίτι, έφορτωθήκαμε 70 άθιωτα κασσόνια καί όσα λυτά βιβλία ηύραμεν. Έμπήκα εις τήν κρεβατοκάμαραν του Γερμανού στρατηγού, έπήρα όλα τά κλοπιμαία (όταν τό έμαθε άργότερα έγινε θηρίον!) "Όλα αυτά έφορτώθησαν εις τά κάρρα των σκουπιδιών.

"Ένας εργάτης, εε' όνόματος των άλλων, παρεπονέθη: — Κύριε διευθυντή μου, είναι βαρειά κι' έμεις έχομε τό σες μέρες νά φάμε ψωμί. Μαζανάκια (μελιτζάνες) σισκετά έφάγαμεν σήμερα.

Μουδ' εγώ έφαγα ψωμί, του άπήνησα. "Αλλά του Λευτεράκη τά βιβλία θ' άφήσωμε στά χερια των Γερμανών:

"Ο Έβραίος συγκάτενευσε, τά κάρρα άπροχώρησαν, έφθασαν εις τήν παραλιάν, τά κλειστά κασσόνια έποποθετήθησαν εις τό ισάγειον. Εύρέθη Ευλεία, έγιναν ράφια, έποποθετήθησαν τά βιβλία καί κατογράφησαν. Με τά πρωτοβράχια δέν έμπήκε ούτε σταγών νερού εις τό σαράβαλον, τό όποιον έστέγαζε τήν έθνικήν μας μνήμην.

Δυστυχώς τούς Έβραίους τούς έμάζεψαν, τούς έλήστεψαν, τούς έκούρευαν καί εις τό τέλος τούς έπνιξαν. Μαζί των έπνίγησαν καί ό τζαμιτζής καί οι εργάται πού με σκέπτες μελιτζάνες χωρίς ψωμί, για τό χατήρι του πριν 5 χρόνια πεθαμένου Βενιζέλου είχαν σηκώσει μερικούς τόννους βαρειά έντυπα.

"Έγινα διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους καί μετά τακτικός καθηγητής του Πανεπιστημίου. Τό Αρχείον έχρειάζετο τόν χώρον καί ή βιβλιοθήκη, συναινέσει

του άειμν. Σοφοκλή Έλ. Βενιζέλου εδόθη εις τήν Δημοτικήν Βιβλιοθήκην Χανίων. Προηγουμένως όμως ειχεν έπιακεφθή τό Αρχείον μετά μεγάλης συνοδειας ή Κυρία Έλενα, χήρα Βενιζέλου, ή όποία ίδουσα τήν νπουλάπα ό που έφυλάττοντο τά βιβλία της ειπεν έν όργη:

— Ποίος ήλίθιος έφερε τά βιβλία μου εδώ;

Καί τήν μέν άπάντησιν έλαβεν επί τάπου όξείαν από τόν Καπαισάδην. "Αλλά δέν είναι ό Τωμαδάκης πού έφερε τά βιβλία ή ό Σικουλός πού διέθεσε τά κάρρα των σκουπιδιών με τά θνησιμαία ζώα! Είναι οι συμπολίται μας Έβραίοι, οι όποιοι με κίνδυνον τής ζωής των έμπήκαν εις τήν φωλιάν του λύκου καί τά έγλύτωσαν. "Ας είναι αίωνία ή μνήμη του Γισούα (αυτόν θυμάμαι τώρα) καί όλων αυτών πού οι πράγονοι των τουλάχιστον δυό χιλιάδες χρόνια κατοικοούσαν τήν ίδια Κρήτη, τήν ίδια Κυδωνίαν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΟΜΑΔΑΚΗΣ

ΙΣΧΥΡΟΣ ΣΕΙΣΜΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟ

ΑΘΗΝΑ, 18.—

"Από τό Γεωδυναμικό Ίνστιτούτο του Έθνικου Αστεροσκοπείου Αθηνών, ανακοινώθηκε ότε σήμερα στις 00.23 οι σεισμογράφοι του κατέγραψαν ισχυρή σεισμική δόνηση μεγέθους 4,7 βαθμών τής Κλίμακας Ρίχτερ.

Η σεισμική δόνηση προερχόταν από άπόσταση 110 χιλιομέτρων Βορεια — Βορειοδυτικά των Αθηνών.

Τό επίμεντρό του βρίσκεται στη θαλάσσια περιοχή του Κορινθιακού Κόλπου.